

BESPREKINGEN.

CHARLES SINGER, *From magic to science*. Essays on the scientific twilight. London, ERNEST BENN Ltd. 1928. 253 bldz. Geïllustr.: XIV platen buiten den tekst. Geb. 21 Sh.

Een aantal artikelen, in den loop der jaren in verschillende tijdschriften verschenen, zijn in dezen bundel vereenigd. Hoewel ieder hoofdstuk een afgesloten geheel vormt en als zoodanig kan worden gewaardeerd, vormen zij te samen een hoogere eenheid en geven in episodes een overzicht over den ontwikkelingsgang van de voorstellingen, die onze voorouders zich hadden gevormd van de verschijnselen der natuur en de wetten, waaraan zij gehoorzamen. Dit overzicht begint bij den Romeinschen keizertijd, waarin de feitenkennis en de redelijke opvattingen, die in de natuurwetenschap der oudheid rechten konden doen gelden, gaandeweg het veld moeten ruimen voor speculatieve beschouwingen, die het materiaal van waarneming en onderzoek verwaarloozen. In de daarop volgende eeuwen vervolgde de natuurwetenschap dien weg, die haar steeds verder van haar einddoel verwijderde. De herleving van de wetenschappelijke belangstelling, achtereenvolgens door den invloed der Arabieren, der scholastiek en van het humanisme verwekt, kon den geest niet bevrijden van de overtuiging, dat de werken der oudheid de vaste basis vormden, waarop de kennis der natuurverschijnselen moest berusten en dat beter inzicht niet door eigen waarneming en vermeerdering van feiten, kennis kon worden bereikt, maar alleen door wijsgeerige beschouwing en bewerking van het door de classieken verzamelde materiaal.

De volgende hoofdstukken, die capita selecta van de geschiedenis der natuurwetenschap behandelen, zooals: „Middeneeuwsche magie en geneeskunst in Engeland”, en „De oudste kruidboeken” geven den schrijver gelegenheid de verschillende fasen van dien, met wisselenden uitslag; gevoerden strijd tusschen deze lijnrecht tegenover elkaar staande opvattingen over methode en doel van het natuuronderzoek te schetsen, zooals deze zich op een beperkt terrein openbaarden.

Hierop volgt een artikel over de visioenen van de H. HILDEGARD, waarin uit geloofsovertuiging, waarnemingsfeiten, beschouwingen, hallucinaties en gevoelens een mystieke wereldbeschouwing is opgebouwd, die de verschijnselen der zichtbare en onzienlijke wereld in een organisch verband omvat, een fata morgana, die in de volgende eeuwen nog tallozen zou verlokken en teleurstellen.

De reeks wordt besloten met een kort hoofdstuk over de school van Salerno, de eerste onderwijsinrichting in Europa, die eenigszins het karakter van een universiteit had. Hoewel schuchter en aarzelend waagde zij het toch eigen onderzoek een plaats te gunnen en kondigde daarmede den dageraad der moderne natuurwetenschap aan. De talrijke, voor een groot deel voortreffelijk gekleurde, afbeeldingen zijn met zorg gekozen, en vervullen volkomen hun taak schrijvers betoog te verduidelijken. Zijn helder inzicht en verzorgde stijl, die er in slaagt, ons in het labyrinth uit den voortijd der wetenschap den draad te doen volgen, die naar het einddoel wijst, zouden

ons bijna doen vergeten, welk een ingespannen en omvangrijk werk aan deze uitgave moet zijn voorafgegaan.

Wij mogen SINGER dankbaar zijn voor dit breed opgezette en voortreffelijk geslaagde standaardwerk, dat karakter heeft en ons de geschiedenis van natuurwetenschap en geneeskunst van een hoog standpunt leert bezien. Met verlangen zien wij naar het, terloops aangekondigde, vervolg van dit nuttige en boeiende werk uit.

M. A. VAN ANDEL.

C. J. S. THOMPSON, *The quacks of old London*. London, BRENTANO'S Ltd. 1928. 8°. Geillustr. 346 bldz. met index. Geb. 12/6.

Tegen de in dit boek medegedeelde staaltjes van onvervaarde brutaliteit en gewetenloosheid aan den eenen en stompzinnige goedgeloovigheid aan den anderen kant moet de stoutste phantaisie het afleggen. De avonturen van den drom van kwakzalvers, die THOMPSON heeft opgespoord, zouden stof voor een stapel schelmenromans kunnen leveren. Hoe verschillend hun levensomstandigheden ook zijn geweest, tusschen den zwetsenden vagebond, die de gapende boeren zijn wondermiddelen aansmeerde en een sir WILLIAM READ, die zijn loopbaan als kleermaker begon en het tot hofoculist van koningin ANNA en GEORGE I bracht, bestaat geen wezenlijk onderscheid. Hoe ver sommigen onzer hedendaagsche wonderdokters het in de gunst van de grooten dezer aarde ook hebben gebracht, buitenkansjes als aanstellingen tot hofarts, die na READ aan de beruchte kwakzalvers TAYLOR en WARD te beurt vielen, zullen toch voor hen niet meer weggelegd zijn. Even onwaarschijnlijk lijkt het mij, dat de geschiedenis van JOANNA STEPHENS zich herhalen zal, die in 1739 het Parlement wist te bewegen, haar het geheim van een steenmiddel voor 5000 pond af te koopen.

Een uitvoerige bloemlezing uit de strooibiljetten en andere documenten, die door een gelukkig toeval bewaard gebleven zijn, leert ons, dat nieuwe middelen als antimoon, chinabast en het aurum potabile en indrukwekkende methodes, aan alchemie, magie, astrologie en PARACELSISME ontleend, door allerlei ondernemende avonturiers al spoedig als veelbelovende bronnen van inkomsten werden erkend. Zoo gelukte het een zekeren LAMBE in 1627 van een hooggeplaatsten patiënte voor één behandeling 50 pond los te krijgen.

Een even beroemd personage was THOMAS SHAFFOLD, in wien de talenten van dichter en wonderdokter zoo harmonisch waren vereenigd, dat een zijner tijdgenooten hem beschrijft als:

„So skilled in Drugs and Verse, 't was hard to show it
Whether was best, the Doctor or the Poet”.

Zijn einde was even tragisch als zijn loopbaan roemvol en voorspoedig was geweest: